

Кеңес ғалымдарының 20-шы ғасырдағы экономикалық теорияға сңірген еңбегі

Орыс экономикалық ойдың ерекшелктер арасынан мыналарды бөліп көрсетуге болады:

XIX ғасырдың II жартысынан бастап марксизм теориясының барлық экономикалық ой салаларына үлкен әсер;

шаруа қожалығына ерекше көңілді бөлу;

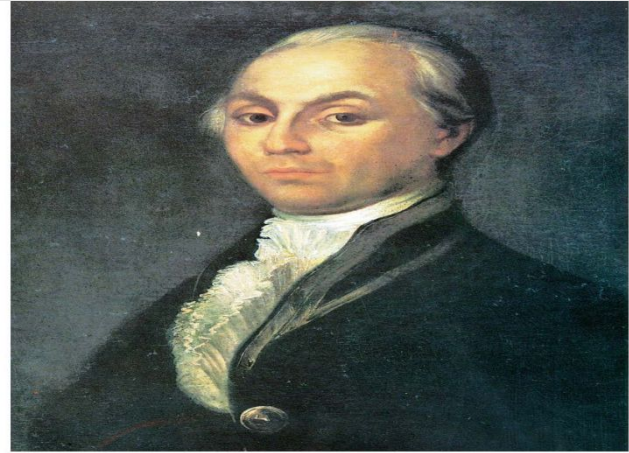
шкі экономикалық факторларға (саясатқа, қоғамдық санаға) үлкен мәннің берілуі;

жұмыстың реалды жағдайына қарамастан болашақ идеяның құрылуы

Александр Николаевич Радищев (1749 – 1802) – орыс ойшылы гуманист.

Басты еңбег – «Путешествие из Петербурга в Москву» («Петербургтен Москваға саяхат») (1790 ж.). Осы ктапта берген көзқарастары үшін А.Н.Радищев 10 жылға Сбрге жер аударылды.

Радищевтің басты ойы –

Портрет А.Н. Радищева. Неизвестный художник. XVIII в.

Ресейдег крепостнойлық құқық пен феодалдық құрылысты жою. Таптық қарама – қайшылықты шешу үшін ол үстемдік меншік ұсақ өндіріс пен жеке еңбекке негізделген қоғам құруды ұсынды.

Радищевтің қозғаған негізгі экономикалық мәселелер:

Өндіргіш еңбек – байлықтың қайнар көзі;
Жеке өнеркәсіпті дамыту үшін мемлекеттік протекционизм саясатын жүргізудің қажеттілігі;
Инфляцияның 3 нышанын бөліп көрсетті – қағаз ақшаның құнының күмске қарағанда құлдырауы; шетел валютасына қарағанда ақшаның (рубль) төмендеуі;
Қымбатшылықтың өсуі.

Павел Иванович Пестель (1793 – 1826) – декабристер көтерілсе қатысушы, «Оңтүстік қоғамының» («Южное общество») өк. Басты еңбегі – «Русская правда» («Орыс шындығы») , онда автор

декабристер бағдарламасын
ұсынған.

Пестельдің экономикалық көзқарастары: саяси экономика мен мемлекеттік заңдар табиғи құқыққа сүйену қажет деп санады; капитализмге қарсылығын білдірді; басты міндеттерінің бірі – құлшылықты жою; байлықтың қайнар көзі – жерді игеруде деп санады; меншіктегі немесе қоғам меншігіндегі жерлерді пайдаланам деушілерге беру қажет деген кедейлікпен күресу жобасын ұсынды. әскери диктатураның жақтаушысы болды.

Николай Гаврилович Чернышевский (1828 – 1889) – белгілі орыс жазушысы.

Н.Г.Чернышевскийдің экономика саласындағы басты еңбектері: «О поземельной собственности» («Жер меншігі туралы»), «Капитал и труд» («Капитал және еңбек»), «Примечания к «Основам политической экономии Милля»» («Миллдің саяси экономия негіздері» қосымша пікірлері)»

Николай
Гаврилович
Чернышевский
1828-1889

Н.Г.Чернышевскийдің экономика ғылымына көзқарастары:

- «крестьяндық социализм» теориясын жасады

Ресейде крестьяндық қауым социализмнің басталуы болып табылады

Ол Ресейдің крестьяндық революция нәтижесінде дамудың капиталистік сатысына өтіп және крестьяндық қоғам арқылы социализмге өту және осындай дамудағы негізгі кепіл дамыған елдердің жәрдем деген ойын ұсынды.

оның ойынша, саяси экономиканың негізгі құралы өндіруші таптардың материалды әл — ауқатының жақсаруы;

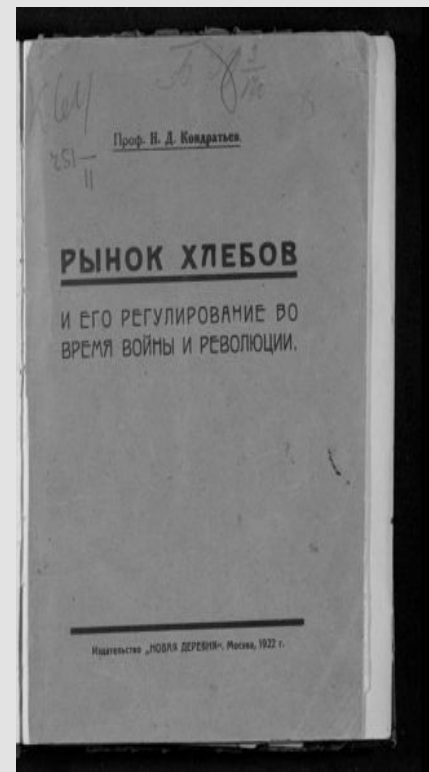
еңбек құнының теориясын мойындады, сондықтан еңбекті «өндірістік құндылықтардың жалғыз иесі» деп есептеді;

капиталды өндіріске қысқартып өндіріс қаражаты сияқты және жұмысшылардың тіршілік ету қаражаты болатын материалдық құндылықтар деп түсінді.

Н.Д. Кондратьев пен А.В. Чаяновтың экономикалық көзқарастары

Николай Дмитриевич Кондратьев (1892-1938) –орыс экономис. Шаруа отбасында дүниеге келд, Петербург университетнің заңгерлік факультетіне бітірді. 1917 жылдың қазан айында Уақытша үкіметте азық-түлік министрінің орынбасары болды. 1917 жылдың қазан айынан кейін Ауылшаруашылық академиясын бітірді. 1938 жылы жалған айыпталып, атып өлтірілді

Н.Д. Кондратьев аграрлық сұрақтың шешім жер әлеуметтендрунде көрді.

Ол ауылда жермен тең отбасылық-еңбект пайдалану болу керек және әрбір еңбекшіге жер тегін пайдалануға берілу керек деген қорытындыға келді.

Ғалым жер пайдаланудың үш қабылдауға болатын түрін белгіледі – жеке, қауымдық және артельдік, бірқатар түрдің таңдауы орындарда тиісті жүзеге асырылу керек деп есептеді. Кооперация. Н.Д. Кондратьев ауыл шаруашылығындағы кең кооперацияның мүмкіндігіне сенді. Кооперацияның жағымды жақтары пайдаға екпіннің жоқ болуында және еңбек өнімділігі өсудің мүмкіншілігінде қорытындылады. Ғалым кооперациялау принциптеріне еркіндік пен кооперацияның жоғарғы формаларына жүйелі ауысуды жатқызды.

Ұзын толқындар теориясы

Кезең 140 жылға шамалас төрт мемлекеттің маңызды экономикалық көрсеткіштері Н.Д. Кондратьевтің 50 жылға шамалас ұзақтығы бар үлкен кезеңдік циклдардың бар болуы турала ойға әкелді. Әрбір цикл екі фазалардан тұрады: көтеру және басылу. Н.Д. Кондратьев кезеңнің ұзақтығын және циклдардың көрну себептерін өндіріс құралдардың революцияшыл жаңартуымен байланыстырды.

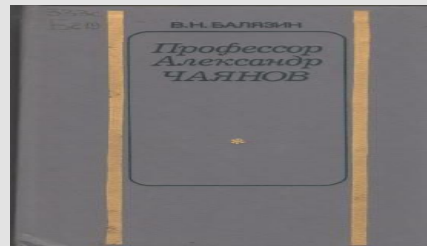
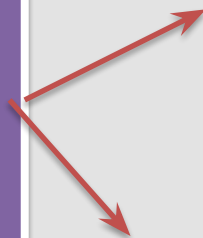

**Кондратьев
Николай
Дмитриевич
(1892-1938)**

Александр Васильевич Чаянов (1888 – 1939) – ғалым, экономист –аграршы. Мәскеуде туылған. Мәскеу ауыл шаруашылық институтын бітірді. 1919 жылы ауыл шаруашылық институтын басқарды. Өзінің көзқарастары үшін қуғын-сүргінге ұшырап, 1939 жылы атылды.

*А.В.Чаянов аграрлық сұрақтың шешімін жердің әлеуметтендіруінде көрді. Оның ойынша әлеуметтендірудің мәні - жердің тең бөлуінде: **еңбек нормасы бойынша**, яғни шаруа өз отбасы еңбегі немесе өз отбасының қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жасалған **үлесті жердің тұтыну нормасы** бойынша үлесті жер алу қажет.*

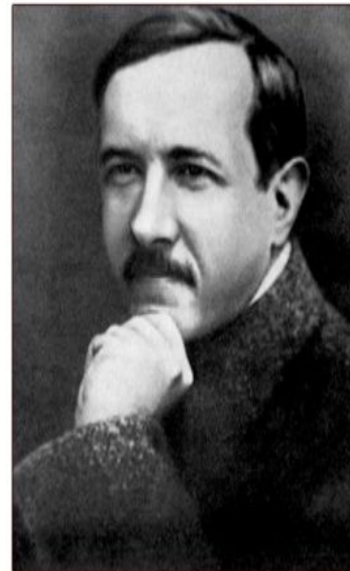
*Шаруа қожалығының теориясы. Шаруа қожалығы табыс пен еңбекке ұмтылуының **оңтайлы үйлесіміне** бейімделеді.*

А. В. Чаянов шаруа қожалығының ұзақ және едәур бағалардың төмендеу, және де шығындардың артуы болған жағдайлардағы ерекше өmrшeндiгi туралы айтқан.

Кооперация. Ғалым ауылдың дамуын және дағдарыстан шығуды *кооперацияның* құрылуында көрд. Кооперация жүйес оған шаруа қожалығының жеке салаларын басқарған кооперацияның жиынтық одағы ретнде көрнд

Чаянов Александр Васильевич
(1888-1937)

А. В. Чаянов р шаруашылықтың ұсақ шаруашылықтан артықшылығын блді.

Оның есептеуінше, Ресей үшін отбасы шаруа қожалығының кооперативтермен үйлесім қолайлы: соңғылар өңдеуді, тасуды және өнім орындауды, сонымен қатар шаруа қожалығының несие беруді өз жауапкершілікке алды.

